

DOPISI

IZ RIJEKE

Niške ekonomsko stvar. Nesreće na moru. Nekoliko savjeta našim djevojkama. Vela gospođa. Ose tri.

Proble sedmice izvršilo se u Lovranu konstituiranje novonastale, fasističkog odбора, i tom je zgodom kao Host Venturi državni govornik koji je na svojoj izjavi otkrio, da je u misli, gdje je taj govor izrečen, već i dalje, u susjednoj Opatici, pa i ovdje na Rijeci.

U svom govoru dotakao se je Host ekonomskog pitanja, što je danas u svim krajevima na dnevnom redu kao najvažnije. Među ostalim kazao je ovo:

«Svi u našoj provinciji jadikuju, da je ekonomski položaj vrlo težak, svi se tuže — potvrdi od Rijeke. Položaj je zaista težak, ali je vrijeme, da se niko ne obmanjuje. Svi vale: položaj je težak, i na vladi je sada, da učini ovo, da daje ono. Medjuim treba vidjeti, što ima vlada da učini i što da i do koje mjere. Vladi je još nedavno pokazala (i to u stvari isplaćivanja poreza) kako je u svaki čas gotova izići ovome pučanstvu u susret, ali danas se uslijed revalutacije lire bije u čitavoj državi boj za ublaženje ekonomskog stanja i tu treba da svi građani saraduju i da se svi ugledaju u činovnike, koji su svi dragovoljno dopustili, da im se sniže beheriva, na kućevlasnike, koji su pristali, da se snizi najamnine njihovih stanova i na radnike, koji danas takodjer rade uz manji platu.

Što se pak tiče ove naše provincije, ona je vrlo malena i bez nacionalnog hiterland. Treba voditi računa sa tom situacijom, koja se ne može da mijenja. Mi imamo na priliku na Rijeci na svakih trinaest osoba po jedan dućan. Čemu da se nastavlja s ovakvom agonijom? Tu je uzrok skupocine i tome treba da se učini jednom kraj.

God. 1925. spustio se na našu Rivieru znatan broj gostiju, i to je dostajalo, da se mnogi kućevlasnici upuste u velike troškove, da grade i pregrađuju, što će više, a morali su ipak računati, da bi ih jedna sama nedobra godina mogla navesti u veliku nepriliku. I to se evo dogodilo. I sad se traži intervencija države. Ali ta intervencija nije moguća. Država nije tu da plaća pogreške, što ih privatnici čine u svojim računima. Kramarski avanturieri ne mogu da traže pomoć države. Trebalo je imati više obzira prema novcu i čuvati ga. Novac je skup.

Ovo je samo kratak izvadak iz govora, Host Venturija. Oni, koji se razumiju u ekonomsko i finansijske stvari, znat će da taj govor ocijene po njegovoj vrijednosti. Što je pak do mene, iako se ja baš i ne razumijem mnogo u te tako krupne poslove, ipak se slažem s Hostom, kad veli, da nije dobro upuštati se u vratolomne spekulacije, koje se dovode skupo plaćaju. Pomanje pa da dalje, govorili su naši stari, i toga treba da se i mi držimo, osobito u ovim vremenima.

Jedna teška nesreća: u noći, na Rokovo, kada je oluja najjače bjesnila, nalazio se na Velim Vrhovima tajlanski trabakul «Luigi Verni». Dolazio je iz Rimini, a upućen bijaše za Rijeku. Neko vrijeme trabakul je nekako odolijevao navalj vjetro i mora, ali nesreća htjede, te je najednom zapao u vrtlog strašne vijavice, koja se na nj bacila i u čas ga prevrnuła.

Na brodu bilo je šest ljudi: zapovjednik i pet mornara. Kapetan i dva mornara bačeni nekoliko metara na stranu uspjeli su, da doplivaју do prevrnutog broda i da se za nj uhvate. Srećom je ladjica, što je trabakul sa sobom vukao, ostala neoštećena, i ona se trojica smjestiše u nju. Onda su počeli da traže i iz svega grla savijaju onu drugu trojicu, ali od njih ni traga. Najednom im se pričinu, da ukuću nekakvo lupanje na brodu. Naćule uši, i razaberau, da su to ona trojica mornara, koji im daju znakove ispod broda. Oni nesretnici nisu imali kada, da se bace u more, već su ostali pod trabakulom. Zraksa su imali nešto, tako da su još mogli živjeti koju uru. Trebalo se dakle žuriti. Pošto su oni izvan izmijenili nekoliko riječi s onima unutra, otišnuše se u čamcu i upraviše put Rijeke. Ovakvo su dospjeli u jedan sat poslije podne. Lučke vlasti otpremile su na mjesto nesreće dva naroda, ovima se je pridružio i jedan tračak, «Luiza», što je dolazio iz Trsta za Rijeku, no kako nije imao dosta ugovana, otplovio je naprijed. I tako je trabakul teškom mukom i nakon više sati dovučen na Rijeku, gdje je već bilo sve gotovo, da ga se digne i da se spase ono, što su unutra. Dugo je trajalo, dok su trabakul toliko digli, da su mogli bez opasnosti za one jadnike otvoriti rupu, kroz koju su se odmah spustila dvojica unutra. Svi su s velikom zebnjom čekali, što će biti. Zamislite zaprepaštenje svega onoga mnoštva, kad je malo zatim kao munja prošao glas, da je dvojica mornara nestalo, a onaj jedan, što je ostao — je još topal, ali već mrtav. U zadnji je čas podlegao. Petnaest sati izdržao je — Bog sam zna — u kakvim mukama, no dalje nije mogao. O tom strašnom slučaju govori se mnogo na Rijeci.

Imali smo ovih dana još i drugih nesreća na Rijeci. Tako je jedan mladić, Drenovčanin, otišao da se kupa u Rječinu i nesrećom zaglavio.

Jedna djevojka ispila je čašicu otrova

i sve zbog nesretne ljubavi. Još se nalazi u bolnici i ima nade, da će se spasiti. Djevojčice moje, hoćete li da vam nešto kažem? Dobro, kad već hoćete, a vi želite. Prvo: u stvarima ljubavi svaki je mladić više manje čestit i više manje lupez. Kad vam neki mladić govori one neke slatke «fandonije», može biti da u onom času onaj lupez u njem drjema, pa da trenućano dobro i čestito misli. Ali to traje samo dok se lupez probudi. Može se dogoditi, a i dogodilo se, da je čestitost i poslije ostala pobjednica i svladala onoga lupeža, ali da se to može u redu konstatirati, treba vremena. Zato djevojčice, kad vam mladić govori one slatke «fandonije», vi ih lijepo primite, ali ih u isti čas okrenite ne jedanput nego tri stotine i tri puta, i još ne čini to biti dosta, jer onaj lupez u vašem odabraniku ne spava uvijek...

Drugo: ako vam se uza svu vašu pažnju dogodi smola, te vam se vaš odabranik iznevjeri, molim vas najljepše i najsrdačnije: ne trujete se zbog toga, i ne skaćite u more ni s trećega kata: nije vrijedno, vjerujte, nije vrijedno! Ako je u mladici jača lupština od čestitosti, on je vam je skrojiti ili prije ili kasnije. Bolje je prije nego kasnije. Zato, djevojčice, budite na oprezu!

Na Velu Gospoju bilo je na mostu vrlo živo. To je bio dan, kad se je moglo na Trsat bez putnice, a i natrag na Rijeku, tako da je u taj dan mnogo svijeta došlo i ovdje, da pogleda «Fieru Kampionariju».

One tri: Pjesma i proza: Jedna još savim mlada djevojčica išla je jednog jutra sa svojim ocem, poznatim riječkim bankulovciem, na Šetnju. Kad su bili izvan grada u šumi, djevojčica stane i počne da se divi:

— Ah, tata, kako lijepo pjevaju ptice! Ah, da mi je uvijek slušati ih! Tata, svidjaj mi se i tebi ptice?

— I te kako! Malo špeha, jedno pero javoriki i dva kusa palentice — ca ćeš bolje!

Druga: Ovu sam čuo sinoć na Korzu. Preda mnom išli su mladići i djevojka neka. Najednom će onaj mladić: — Znate ca, Jorjina, ako me ne budete, ja ću se noćas hitit s ponestri. Našto će ona njemu: — Ja, da ne him znala, da bivate na pianterene...

Ona posljednja: Opet na Korzu. Jedan mladić jednoj gospođi: — Vidite, gospođo, meni su drage inteligentne žene, ali kad se budem ženio, tražit ću ipak jednu manje inteligentnu od mene.

— E, onda ćete dugo čekati... odgovori gospođa.

Rokac.

IZ VRANJE

Suša, suša, sušal

«Ni drugdje ruže ne cvatu, ali bogom ni kod nas. I Vranja u zadnje vrijeme trpi sve ono, što sva Istra trpi — žegu, sušu i sve posljedice suše.

Vrijeme nam ovu gospodarsku godinu nije nikako išlo na ruku. Već je proljeće bilo zlo, jer su nam vjetrovi škodili usjevima: Do Duhova je bilo prilično moćno, a na Duhovo je došla kiša, koja je lijepo namočila, no to je bila zadnja, a poslije joj i pomagaj. Poslije je više nije bilo, a nitko znama kada će doći. Više se puta ne oblači, ali kiše nema, mjesto nje javi se koji put bura.

Suša uništava sve. Žito nam je slabo urodilo. Krumpira je malo, ono što imamo uvelo je. Fažola za sjeme. Kukuruza ni toliko. Kupusu nekoliko sadili pod vodu, a neki nisu ni kušali, no, i jedni i drugi imaju ce — ništa. Repu niko nije sadio. Grožđa ima malo, ako ne dodje brzo kiša, ne će ga biti ni za lijek. Sjena nam je urodilo srednje. No, za zimu ga svjedno nećemo imati, jer taj pašer, trava je stajela, gorjela, pak moramo doći do ljetnih zeni. Po šumama padao lišće ko u punoj jeseni. Od suše je nestalo vode. Marva trpi žedju, jer su sve lokve suhe. To smo si donekle sami krivi, jer nismo u redu držali naše lokve. Pazimo za drugi put. Cijena blagu pada jako i naglo. Što da se radi?

Mladići iz Vranje.

IZ BERAMŠTINE

Velika suša. - Teške posljedice za gospodarstvo.

Kao i drugi istarski krajevi tako i Beramština trpi silno od suše. Sve što nam je zemlja bila uništeno nam je. Kod nas nije kišilo već od 23. maja. Od onda je naše nebo vedro, može se reći bez oblaka, a sunce nas bije i bije. Nekoliko puta je doduše kušalo kišiti, no to je sve bilo ko za šalu. Prošla su dakle već tri mjeseca, a kiše-nema te nema. To je previše i za dobre zemlje, a kako li ne za naše siromašne i kamenite.

Sasma nam je osušen krumpir, fažol i krumpir. Toga svega ne ćemo imati ni za sjeme. Isto tako zlo je za kupus i repu. Od svega toga mi živimo. Žito smo imali srednje. I žito je namine trpjelo dosta od suše. Mi žito napravimo svake godine samo za par mjeseci, jer moramo sijati i imamo malo zemlje, pak moramo sijati i drugo plodine. Ove zime morati ćemo pogotovo da se služimo u dućanima, kao i oni, što žive u gradu, samo je razlika u tome, što mi nemamo ni novaca. Morati ćemo prodati blago. Šume smo većim djelom već posjekli, pak se od njih nemamo čemu nadati. No i marvi je sada tako niska cijena, da je gotovo sramotno čuti. Trgovci i mesari čine sjajne poslove. Za jednu kravu daju 500—600 lira, kao lanjske godine za magarca. A mi moramo blago prodati. Što ćemo inače učiniti. Od vina se ne možemo ničemu nadati, jer je grožđe osušeno. Jestli moramo, a u dućanima na dug ne će niko da daje, pak ćemo tako žrtvovati najjači naš oslon — blago.

Čitamo u novinama, da su cijene pale za sve živežne namirnice. No, izgleda, da se naši trgovci ne drže odredbe vlade, nego još prodaju onako kako je njih volja. Neki dan je bio kukuruz pao na 80 cent. kilogram, dok je sada opet u prodaji po 95 centezima. A kada ga od nas kupuju onda nam ga plaćaju po 50 cent. To ne bi smjelo tako biti, pak se nadamo, da će vlasti i kod nas kao i drugdje red napraviti.

Čitamo u novinama, da je puljska «Eferazione fra Cooperative» napravila jednu spomenicu na vladu u kojoj opisuje istarsko gospodarsko stanje i molbi pomoć za istarskog seljaka. Bilo bi uistinu potrebno, da to vlada uvaži, pa da nam snizi poreze na zemljište i zemljišni prihod. U to se nadamo, a osim toga trebalo bi nadzora na cijenama po istarskim tržištima, jer bi umjerene cijene znatno uplivalisale na naše gospodarstvo. — Seljak.

IZ BORUTA

O veličkoj suši i njezinim posljedicama

Nismo vam se dugo javljali, jer smo cijelo ljeto bili zaposleni na našim poljima. Težak nam je bio rad, no veselio nas je, jer smo se nadali, da će nam se napoliti, ali, ostadosmo ljuto prevareni. Muća nas spopada kada na to mislimo, no opet nam se čini, da će nam lakše biti, ako se neko malo istužimo. Eto, i nas je suša gđamo pritisla.

Zadnja nam je kiša pala o Duhovima, a poslije više ništa. Zarko nam sunce odonda bije svojim plamenim bježivama naša polja, sve nam ko zapaljeno izgara. Žito smo imali malo. Krumpira teško, da ćemo izvući za sjeme, a kukuruza ni za sjeme, Fažola isto tako. Sjena smo imali nešto, pokosili smo i spravili u redu, jer nas nije smetala kiša. No, to je bilo još u maju. Poslije toga naše su livade sve žute i izgorene od sunca. Nove travne nema, pa nam i blago trpi mnogo, jer pašer nema, sasvim tim da imamo oko Boruta nekoliko niskih dolina i ravnicu. No, još je gore s vodom. Lokve su se posušile, a vrutski su presahli. Blago uvelike trpi žedju.

Ono malo grožđa, što smo imali, propada. Jako je osušeno i povenulo, tako da ni od vinograda ne ćemo imati nego samo škodu, ako brzo ne pada kiša.

Ovdje kod nas ni stariji ljudi ne pamte ovako velika suše, kao što je ovogodišnja. Mi u ovom kraju imamo nekoje tuste i vlažne zemlje, koja je sposobna pednjeliti i težu sušu. Ove godine i za našu je zemlju suša prejakla. Dok su se prijašnjih godina drugi krajevi Istre tužili na sušu, mi smo bili mirni. No, ovog ljeta pjevamo i sa ostalom Istrom žalosnu pjesmu. Naše su se motvarne zemlje tako rasušile, da pucaju. Po našim njivama se otvaraju široke pukotine, još i jače nego po tančinama u okoli.

Slaha nam se piše za ovu zimu. Bit će nevolje. Morati ćemo se naučiti jedanput na dan jesti inače, čemo pasti u dugove.

Kao i po svim drugim istarskim krajevima tako i ovdje su pogodile požarima. Neki dan je sa lokomotive doletjela jedna iskra na stog (kopu) sjena ovdješnje ciglane. Požar se je odmah raširio. Bilo je opasno da se jako raširi, pak je odmah priskočilo pedesetak ljudi da gase. Kopa je izgorela uza sve pumpe i kable. No, dalje se požar nije širio. A što bi bilo, da se to dogodi gdje nema vode? Toga se najviše bojimo. Za sada svršavamo, a drugom zgodom javiti ćemo se opet. — Boručani.

IZ VODICA

Lopovi su našem seljanu Ribarću ukradli par konja. - Uspjela potjera.

Primoranci smo ovaj put javiti vam jednu novost, koja je nas sve Vodičane ogorčila i zabuznila. Kod nas je opet na dnevnom redu krađa «velikog kalibra». Dogodilo se je to u noći 19. na 17. ovog mjeseca. Nepoznati zlikovci avakuli su se u staju našeg seljana Ivana Ribarću, koji stanuje u kući broj 45, provalivši kroz vrata, koja su otvorena lopuskim oruđjem. Odovedoše dva konja. Kada je Ribarć ranom zorom ustao i došao do staja, da nahrani blago, ostao je uvelike iznenađen, opazivši, da je staja otvorena i da u njoj nema njegovih konja.

Odmah se je zbog toga uzburinilo selo. Ljudi su se skupili i dali na razne strane u potjeru za lopovima. Tražili su, i napokon naiđoše na trag, koji je vodio preko Jelovica na Slavnik. Po tragu su ljudi išli jedan cijeli dan, dok nisu napokon našli konje privežane u jednoj strašno gorljivoj dolini. Konji su bili privežani za jedno stablo, a blizu njih bili su i zlikovci, koji čina opazivši potjeru, dadoše petama vjetru i nestado u gustoj šumi, gdje je bilo nemoguće i uzaludno loviti ih. Kod konja su pustili jedan mali «putrih», koji im je služio za vodu, jednu vojniku bluzu i jednu torbu, no to me nije bilo moguće raspoznati ih.

Ovaj nas je događaj uistinu uzburinio, već dugo ne pamtimo sličnih događaja. Za seljaka je i mala krađa velik ulazac, a kako li dogodilo se, da nekome ukradu par govoda ili konja. To je gotovo propast za odnosnu kuću. Bojimo se, da se krađe ne ponove i živimo u nemiru. — Vodičan.

Franina i Jurina

Fr.: Danas smo veseli. Prijeli smo list od najmlađega vnuka ki j' v Americi.

Jur.: Ča piše?

Fr.: Da j' hvala Bogu zdrav, da mu nis ne fali nego njegov mali domić, a to će reć sve. Sada j' z ovu stran od Kalifornije, za jednoj zemlje ka se zove — počekaj, da se spametim: Utah — ja, Utah. Va tern Utahe da živu neki čudni ljudi, nekakovi Mormoni. I još piše, da kada se vrati doma, da će nam od njih imeti puno ča povedati. Si ti kada ča čul za te Mormone? Ča je to za jedan narod?

Jur.: To ti je, baš kako ti vnuč piše, neki čudan svet. Upravo ovo leto je sto let, da se zna za njih.

Fr.: A kade su prej bili?

Jur.: Nigdere. Ni ih bilo.

Fr.: E — ma od nekuda su morali prići.

Jur.: Počekaj! To ti je bilo ovako. Leto 1827. — dakle uprav sto let, sedel je neki Osip Smit pred vrati svoje kuće, pa nekoj krajine, v Americe, tucine negde bližu one vele reki Misisipi, ka je overa leta poplavila puno zemlji i storiła strašne škodi. Bila je lepna letnja noć. Ta Smit, kako sam već rekak, sedj i sedj, i kada ti temu ne beše, najedanput mu se pari, da žuje neki glas i da ta glas prihaja z neba. Fr.: Ma to ti je nekako kako i ona sveta Johanca... Jur.: Pusti me govoriti! On je poklele povedak, da je on bio vaistnu glas Božji, ki da mu je rekak: Očeš li ti Osipe, da spasiš čovečanski rod? Ču! — šta ti govori Gospodin? Jedna knjiga napisana na zlatneh stranich skrivena je u zemlji. Kraj te knjige nač ćeš neke jako vredne očale, s kojimi ćeš moći onu knjigu rastumačiti. Išči i nači češ zakon, koji treba svi ljudi da slušaju. Hodi i propovedaj novo evanđelje.

Fr.: Vidi malo!

Jur.: I ta Smit hitil je na stran lopatih i motku, bil je nekakov vrtlar, i šal je da išće onu knjigu i oni očali.

Fr.: A je ih pak našal?

Jur.: On je govoril, da je, ma da je je nesreće zgubil baš one zlatne tablice, na keh je bil napisan zakon Božji, no da on zna sve ono na pamet. I on je je to sve napisal va jednu knjigu i on je je bilo to novo evanđelje. I tako je nastala nova vera — mormonska vera.

Fr.: Po tem se dakle Mormoni zovu, oni, ki veruju va tu novu veru?

Jur.: Baš tako.

Fr.: A kakova je ta vera?

Jur.: Spocetka se je držala Isusove nauka, ma sve ča dalje mešala se je z drugimi verami, tako da je najzad da postala neki miš-maš, va kem se je bilo teško razumet.

Fr.: A kako se je pak našlo ljudi, ki se verovali va one njegove čamparije?

Jur.: A kako se je našlo ljudi, ki se verovali va čampariji od svete Jehancu? Nego oni Smit je obnašal i je neć drugo, ča mu je pomoglo, da je njegova vera dosta brzo raširila. On je — sve tobče po Božjoj zapovede — naredil, da se svaki Mormonac mora oženit s više žen. Tako ih je i on sám imel niš manje nego šest, za svaki dan va šetimana po jednu.

Fr.: Ča kako Turčin?

Jur.: I drugi su imeli više žen: neki četrdeset, neki pet, tako, da je svaki zdrav Mormonac dal na svet po pedeset maleh Mormončići. Neki bogati farmer, Davidson, imel je va Utahe sedam lepeh posestivi, s jako puno zemlji. Jedno posestvo bilo je na jednoj krajie, drugo na drugem i sve taku. Ta Davidson imel je sedam žen i svaku je lepo namestil kako gospodaricu na jedno premoženje. Te ženi su imali jedna s drugom rodile sedeset i dva deteta, od keh su bili četrdeset i dva muški.

Fr.: Aj štroka!

vrnuo, pak se uputiše da mu pomognu. No, njihova pomoć bila je nemoguća, jer su valovi bili veliki, pa je bilo i za njih opasno upuštati se u borbu s morem. Dobro je, da se je sve to vidjelo iz luke Velikog Lošinja, pa je doskora na mjesto nesreće došla jedna motorna ladja, koja je spasila morarare a «bragoe» dovukla i jednu obližnju luku. Šteta je velika, jer je «bragoe» izgubio sve, što se je na palubi nalazilo.

Smrtin pad jedne djevojčice. — Dne 15. o. mj. popela se je djevojčica Viktorija Devjak, od 8 godina, iz Opatije, na jedno stablo. Nesrećom je sa stabla pala, te si je pri tom razbila glavu. Odmah je prenešena u Volosko, u bolnicu, no već je putem umrla.

Vol je u Lindaru ubio rogovima jednu staricu. — Dne 12. o. mj. popodne otišla je Josipa Filipčić, stara 67 godina, da ubere malo trave na livadu blizu kuće. Dok je ona brala travu, jedan se vol koji je u blizini pasao zaleti na nju, te je udari žestoko rogovima, bacivši je na zemlju. Ona je pala teško ranjena. Njezina vika uzbunila je ukucane, koji dotrčaše i otidjohše odmah po liječnika, koji ju je vizitirao. No, nije joj bilo pomoći, jer je nakon 2 dana teških muka umrla.

Amerikanske torpiljarke u Fažani. — Iz Trsta su pred kratkim došle u fažansku luku 2 amerikanske torpiljarke. Zadržale su se 5 dana Dne 19. o. mj. digle su sidra i otplovil: za Split.

U Fuli nema na trgu jaja. — Puljski list «L'Azione» piše, da u Fuli na trgu nema već više vremena jaja ni za liječ. Tome je kriv cijenič, po kojemu bi se jaja morala prodavati po 50 cent. Tako je naredila općina. Seljaci ne mogu da daju jaja po toj cijeni, pak ih upće ne nose u Pulu. Oni, koji mogu šalju jaja u Trst, jer se tamo placaju skuplje. Trščanski cijenič dozvoljava prodavati jaja po 70 i 80 centezima. Općina bi morala popraviti cijenič.

Nesretna smrt mladog radnika. — Na «Saturniji» u Pulii svršavali su se zadnji radovi, kad li se dogodi jedna teška nesreća, koja je uzbuđila stotine radnika na ladi i sve puljsko pučanstvo. Kušalo se je neki vijak, na dizalima ladja za spašavanje. Pri tom je, nezna se kako, pukao jedan konop, tako da je ručica toga vijka počela nagnuti i svom silom da se okreće. Kad toga pokusa nalazio se je i radnik Bertanja Antun, star 25 godina, iz Skocjana. Njega je ručica vijka udarila tako strašno po glavu, da je pao na zemlju razbite lubanje. Uz as njegovih drugova lako si je zamisliti. Došao je odmah liječnik, odveoše ga u bolnicu, no sva pomoć bila je uzaludna. Poslije pol sata on je bio mrtav. Nesreća je na sve njegove drugove učinila dubok utisak, a smrt ih je vrlo razalostila, jer je Bertanja bio dobar i radin mladić.

PISMO IZ FRANCUSKE.

Život naših u Loreni. - Svi ih vole i poštuju. - Ljepota kraja. - Pozdravi.

Molim Vas, gospodine uredniče, uvrstite mi ovo moje pismo u našu dragu «Istarsku Riječ», koju i ja, koji sam inače Slovenac, ljubim, jer mi uvijek donasa vijesti iz mile moje domovine Istre.

Po svem svijetu nadje se sinova naše zemlje, pa nije čudo ako nas ima i u Francuskoj mnogo. Živimo mnogi i u pokrajini Loreni, u Distrofu. Meselle blizu maloga grada Phionville. Radimo po raznovrsnim radnjama, a ide nam prilično dobro.

Ovdje ima puno rada. Kako god idete rad odmah i prilično lako nadjete bilo na zemlji ili u rudnicima pod zemljom. Ovdješnji nas narod vrlo poštuje i ljubi, jer su naši ljudi naročito poznati kao radnici i poštini. Ovdje se govori francuski i njemački. Lorena je naime onaj kraj koji je jedanjput bio njemački i zbog kojega je bilo uvijek razmirica između njemačke i Francuske. Sada ovim krajem vlada Francuska, a Njemci žive kao narodna manjina.

Kraj je inače lijep i bogat i ako polje nije bogzna kako rodovito. Pučanstvo živi najviše od zarade po industrijama i rudnicima. Da narod dobro živi vidi se po nošnji i zdravlju ljudi. Svi dobro izgledaju, a između bogatoga i radnika u nošnji gotovo nema razlike. Kuće su ovdje lijepe i uredne, a uz ceste i puteve zasađene su voćke, tako da ovdje voća nikome ne fali.

Kako čitamo u «Ist. Rijeci» hara Istrom suša. To su žalosni glasovi za nas, jer nam je na sru i u mislima život naših istrana. Ovdje kod nas naprotiv kiši u zadnje vrijeme domaćimo više ili manje. Ima dana da ne možemo ni na rad zbog kiše. Ovdje gotovo da se i ne osjeća ljeto. Nema sunčane žege, a u večer naročito biva malo i hladno. Žito je sada zeleno još, a i drugi usjevi kasnije zriju nego kod nas.

Sve je ovdje inače lijepo i veselo, samo mi stranci nemamo pravoga veselja, jer smo daleko od svojih dragih. Ovim putem šaljem sada pozdrave svima našima u domovini, želeći im svako dobro. Pozdravljamo sav naš narod i našu zemlju, koju volimo i želimo brzo vidjeti. — Rok Mikolavčić.

Sacco i Vanzetti na električnoj stolici

Žločinac Madeiros uspio je svojim izjavama u obranu Sacco i Vanzettija izazvati nov brz proces, koji je zaključen, uza sve dokaze da su optuženi nedužni, jednako kao i prvi proces pred 6 godina: Sacco i Vanzetti bili su opet osudjeni na smrt, koja se je imala obaviti 11. o. mj.

Ova je ponovljena smrtna osuda veoma egorčila sve one, koji su simpatizirali za osudjene. Najprije u Americi, a poslije i po svim ostalim državama svijeta, radnici su glasno protestirali protiv ove osude, koju se proglašuje nepravdom. Usljedili su po svim gradovima Amerike, a također i po većim centrima Evrope veliki štrajkovi, na kojima se je napadalo ovaj nečuvni postupak američkog suda, koji osudjuje dva radnika na smrt, a da nisu krivi za zločin, koji im se pripisuje. Anarhisti su u raznim gradovima napali na američke konzulate, a u Americi je bilo izvršeno bezbroj atentata na porotnike i suce iz procesa Sacco i Vanzettija. Sve je to bilo silno bučno i neugodno za Ameriku. Amerika je ovim događajima izgubila mnogo na svojom prestižu, a pretrpjela je od anarhista dosti i materijalnih šteta. Samo u Bostonu je atentatom prouzrokovana šteta od preko 100 milijuna dolara.

Da se ovim protestima i atentatima, a također i raznim internacionalnim neugodnostima, izbjegne, američke su vlasti odlučile, da se smrtna osuda ne izvrši 11. avgusta, nego da se to prenese na 22. augusta. Kroz to vrijeme imalo se je još jedanput točno i potanko prošudirati na najvišem američkom sudu cijelu stvar, ne bi li se možda moglo riješiti smrti Sacco i Vanzettija.

Od 11. do 22. o. mj. visjeli su opet Sacco i Vanzetti na jednoj tankoj niti života, u neizvjesnosti, nadajući se u spas. Kroz tih deset dana raspravljalo se o njima. Glavnu riječ je pri tom vodio guverner Fuller. Svi oni, koji su demonstrirali za Sacco i Vanzettija umirili su se i očekivali što će sada sud zaključiti.

I ako je američki sud u prošlom procesu pokazao svu svoju strogost, i ako su suci bili apsolutno uvjereni, da su Sacco i Vanzetti krivi, branio i simpatizeri Sacco i Vanzettija nadali su se u njihov spas, vjerovali su, da će se sud i guverner napokon uvjeriti o njihovoj nevinosti, te ih osloboditi smrti. Guverner Fuller kroz ovih 10 dana sam je lično prošudirao iznova sav proces, pročitao je optužbu, govore braniatelja i svjedoka, zaključke porotnika i suca Thayera, izjave zločinca Madeirosa, pa je došao do zaključka: da je optužba ispravna, te da ne sumnja u vjerodostojnost osoba, koje su optužile Sacco i Vanzettija, da obrana nema dobrih dokaza, da se svjedoke ne može uzeti u obzir, da je Madeiros lagao i htio nasamariti sud, jer se iz istrage vidi, da on nije počinio ubojstvo, koje se pripisuje Saccu i Vanzettiju, da su porotnici sasna poštini ljudi i da su zaključivali vrlo savjesno i strogo po pravilima zakona i čovječnosti, da je sudac bio vrlo pravedan i da nije mogao proces zaključiti, nego onako, kako ga je u stvari i zaključio, smrtnom osudom. Uzevši sve u obzir, guverner je Fuller zaključio dne 21. o. mj. svoja istraživanja s izjavom, da su Sacco i Vanzetti krivi i da je smrtna osuda pravedna. Sacco i Vanzetti moraju biti bez daljnega pogubljeni i nema više govora o tome da bi se proces obnovio. Bez obzira na sve proteste i atentate američki sud vrši svoju dužnost.

Poslije 7 mučnih godina isčekivanja smrti, i poslije ovih 10 zadnjih još mučnih dana, proživljenih između života i smrti, Sacco i Vanzetti doznaju da je i konačna osuda slična onim prvima — smrt. Oni su u zadnje vrijeme vrlo bijedno izgledali. Propali su bili silno od duševnih patnja. Kada su doznali, da im je sudjeno umrijeti, oni su ostali gotovo obezumljeni. Sacco je pred smrt posjetila žena i dijete, a Vanzettija sestra, koja je tamo pred par dana iz Italije doputovala. Rastanak je bio veoma potresan. Vanzetti je pri tom izjavio: «Umirem boreći se za slobodu.» On i Sacco bili su oduševljeni anarhisti. Sacco je rekao: «Umirem i protestujem protiv nepravde smrti.»

Poslije toga tužnog rastanka poku-

šale su sestra Vanzettija i žena Sacco još jedanput sreću otišavši guverneru Fulleru, ne bi li na bilo koji način uslišao njihovu posljednju molbu i oprostito osudjenima. No, Fuller im je rekao, da mu nije moguće ništa više učiniti.

I doista nekoliko minuta poslije ponoći 22. o. mj. Sacco i Vanzetti, bez odlaganja, odvedeni su iz ćelje u salu, gdje su električne stolice. Najprije je usmrćen zločinac Madeiros, koji je bio osudjen zbog nekih posebnih zločina, zatim Sacco, a za njim Vanzetti. U par sekunda bili su svi mrtvi. Tim je žalosnim činom završen jedan proces, koji je toliko zanimanja i žaljenja uzbudio po svem svijetu. No, izgleda da je cijela stvar samo formalno završena, jer se prijatelji Sacco i Vanzettija, radnici, komunisti i anarhisti naročito, dižu po svoj Americi a također i po ostalim državama, da glasno protestuju protiv izvršenja smrtno osude nad nevinima. I ko zna kako će sve to još svršiti. Svakako bez štrajkova, nereda i atentata ne.

I doista. Najnovije vijesti iz Amerike, iz Chicaga, New-Yorka, Pittsburga itd. govore o silnim štrajkovima i bunama radnika, te o borbama po ulicama s policijom. Vijesti, da su Sacco i Vanzetti usmrćeni ko grom se je razlegla kroz sve radničke redove. Anarhisti, kojima su usmrćena dva druga navaljuju na sudove i druge razne oblasti. Vlasti su organizirale vrlo dobru obranu, zgrada gdje su usmrćeni Sacco i Vanzetti, te palača guvernera Fullera zastražene su jakim odredima policije. U Meksiku, u Južnoj Americi, u Braziliji i Argentini, također su se radnici digli da štrajkuju i protestuju. O tome su stigle samo prve kratke vijesti. Svi će ti štrajkovi i bune imati teških posljedica i šteta.

Evropa je također uzbuđena. Sve novine, pa i one, koje ni malo ne simpatiziraju s komunistima i anarhistima, pišu vrlo zanosno o Saccu i Vanzettiju, koji nisu krivi za zločin, koji im je pripisan, nego su usmrćeni samo zato, jer su bili anarhisti. Osudjuje se Amerika i ovaj njezin nimalo čovječanski postupak.

U Parizu su dan poslije smrti Sacco i Vanzettija svi radnici štrajkovali. Po ulicama su se razvile silne protestne povorke, koje su htjele navaliti na američko poslanstvo, da ga demoliraju. Brojni odredi policije kušale su to spriječiti, no sakupljene i ogorne mase navalile na policiju. Po svim pariškim ulicama vodile su se krvave borbe. Anarhisti su provaljivali na kafane, barove i dućane i sve razbijali. Po ulicama su ko za vrijeme prave revolucije bile podignute barikade od povaljenih automobila, kočija itd.

Na tim se je barikadama razvila višesatna borba policije i masa, koju je tek jedna jaka kiša rastjerala! Na pariških ulicama ostalo je par stotina policajara ranjenih, a ranjenih radnika ima računati se na hiljade. Koliko je mrtvih još se ne zna.

U Ženevi su radnici proveli ono isto što i u Parizu. Razbijali su i borili se s policijom. Navaljivali su na palaču Lige Naroda i američkog poslanstva, no policiji je uspjelo rastjerati ih. Ima mrtvih i ranjenih.

Isto tako došlo je do nereda i u Berlinu, a i drugdje. No, o tome nema još točnih vijesti.

Tužnim srcem javljamo svim cima, prijateljima i znancima, da je preminula u Voloskom dne 23. o. m. **Katerina ud. Stanger** u Volosko-Trst, 24. augusta 1927. Rastuje obitelji STANGER-CINZ

NOVE GREDE I DASKE prodaje po najpovoljnijim cijenama Matej Bančić — Kršanci p. Žminj (Gimino) Istra.

KUĆA — Volosko kbr. 39 sa deset soba, jelenja, dućanom, dvorištem, lijepim izgledom na more na glavnoj cesti prodaje se za 30.000 lira. Upitajte kod vlasnika kuće u Voloskom br. 39

Svi koji kane putovati u Ameriku i Australiju, neka se obrate na ovlaštenog zastupnika za izseljenje za kotar Volosko-Opatiju: **CHIT-TER MARIO, MATULJE** (kod kolodvora).

Fotograf Matko Gortan u Pazinu preporuča si, općinski i okolice svoju **fotografsku radionu** iznajmljuje brzo svaku vrstu fotografije po najnižim cenama i po najbržem načinu (daguerrotip). Je poročava slike (daguerrotip). Fotografije za putnike (pasaporte) legatavljuje u toku i saze.

KURJE OČI (kale) liječi brzo i uspješno mast

Farmacia Sponza TRST - Via Tor S. Piero 10 - TRST Čuvajte se patvorina! Mast Rca možete dobiti u svim ljekarnama.

NAJBOLJE VRELO

Kod nakupa letnje i zimske robe (odjele) svih vrsta cipela, klobuka, kapa, košulja, kišobrana, kravata, činog šteta, svih vrsta platna za košulje i odjele, te pokuckstva svih vrsti i cijena, obratite se na jedno domaće i najjeftinije vrelo **M. KOREN & Co. - PAZIN** (Corse pred proštorom)

E. PECENCO, TRST - VIA MUDA VECCHIA 3 (iza magistrata)

Strojevi za šivanje, vezenje i pletenje Adler - Neumann - Junker & Ruh najboži za obitelj i obrt. Besplatno podučavanje za vezenje. Potrebštine za stroje. Popravci. Uspostava motornog pogona. Stara trčanska tvrdka, ustanovljena 1889.

Dušična umjetna gnojiva Seljački proizvodi dobivaju se kod **Remigio Fragiacommo** TRIESTE - Chiodino in Monte - Villino 342. Rione del Re.

ZAVOD Dra. BONCINA-FINETTI Trst - Via Fabio Filzi 23. Primanja: od 10 do 12 i od 15 do 17

Radikalno liječenje: ŠIATIKE (BEDROBOLJE). Liječenje traje samo 3 dana. - Uspjeh zajamčen. Bolesti mišića na prsima i u bokovima.